

20.

ZÁRSZÓ

Zárszóként, összegzésként néhány gondolat, melyre a korábbi fejezetekben nem, vagy nem ilyen összefüggésben nyílt lehetőség.

A hibákról...

Van számos szakma, ahol hibázni nem lehetséges, illetve ha megtörténik, akkor annak végzetes következményei lehetnek. A tanári pálya nem ilyen. Munkánk során előfordulnak kisebb, nagyobb szakmai vagy módszertani hibák. Ezeknek általában nincs drámai következménye, amennyiben csak egyedi és ritka esetekről van szó, s amennyiben készek vagyunk ezen hibáinkból tanulni, ill. készek vagyunk ezeket javítani. Egy rossz óra csak abban az esetben marad rossz óra, ha az nem szolgálja a tanár épülését, ha nem vonja le abból a levonható következtetéseket.

Az érzelmekről...

„Tanulni csak attól lehet, aki szereti azt, amit csinál...” írja Max Brod (1884-1968).

A tanári munka és a tanulási folyamat sem lehet emóció, érzelem nélküli. Az ember akkor tanul leghatékonyabban, ha az örömet okoz neki. Aki kizárólag racionálisan, érzelemmentesen tanít, vétkezik a gyerekek ellen. Tanulóink „nem üres edények”, melybe tudást kell öntenünk. Saját érdeklődéssel, elképzelésekkel, személyes véleményekkel ülnek be óráinkra, mely kell, hogy befolyásolják óráinkat. Legyünk nyitottak erre! A produktív, eredményes oktatási folyamat sosem steril és személytelen, hanem közvetlen, motiváló és élménygazdag.

A módszerekről...

Önmagukban lévő, üdvözítő módszerek nincsenek, csak a tanárok *módszertani tevékenysége* létezik. Az egyes módszerek kialakulásának és alkalmazásának történeti áttekintéséből kiderül, hogy nincs értelme a „hagyományos” és a „modern” módszerekről beszélni, ill. ezeket szembeállítani. A módszerek „korszerűségét” nem az idő dönti el, hanem az, hogy mennyire adekvátak egy adott pedagóg-

giai szituáció értelmezéséhez, mennyire illeszkednek a tanár egyéniségéhez. A metodikai kultúra és repertoár tehát nem állandó, hanem kor-, személyiség- és kontextusfüggő.

Az alkalmazható tudásról...

Óráinkon a pusztá ismeretátadás helyett helyezünk hangsúlyt az önálló ismeretszerzésre, a passzív megértés helyett aktív kommunikációra, az ismeret, megértés mellett az alkalmazásra, a tartalmi követelmények mellett a képesség jellegű követelmények megjelenésére. A problémahelyzetek felismerésének képessége kulcsfontosságú. Ha tanulóinkból a problématudatosság hiányzik, akkor érdetelenek lesznek a téma iránt.

A verbalizmusról...

A szóbeli közlés nagy lélegzetvételű magyarázatokkal, előadásokkal és felolvasásokkal ellentmond az ismeret rögzítés minden törvényszerűségének („Amit hallok, azt könnyen elfelejtem!”). A passzív befogadók helyett aktív résztvevői legyenek tanulóink földrajzóráinknak! Éljük a tantárgyunk adta számtalan szemléltetési és aktivizálási, individualizálási lehetőséggel!

A sematizálásról...

A sematizmus az oktatás halála (Schmidtke, 1994). A földrajz tanítás során is számos olyan anyagrész van, amelyet egy bizonyos séma szerint tanítani a legegyszerűbb. Ilyen például a topográfiai ismeretek, a regionális földrajz (pl. országismeret), vagy akár a földrajzi övezetesség. A regionális földrajzi ismeretek (pl. egy ország) tanítása során többnyire egységes séma szerint építkezünk, pl. elhelyezkedés, történet, morfológia, klíma, vegetáció, mezőgazdaság, ipar stb. Az át-

tekinthetőség, az összehasonlíthatóság és a jobb rögzíthetőség egyaránt a sematizálás mellett szólnak. A sematikus azonban unalmas, a változatos ellenben motivál! Ha a szokásos séma szerint építkezünk is, módszereinkben legyünk változatosak!

A hallgatásról...

Amikor kérdést teszünk fel, várunk, s hallgatnunk kell, amire nem minden tanár képes (80. ábra). A hallgatás azon túl, hogy a tanár egyik fontos erénye, fontos didaktikai fogás is. Az embernek gyakran koncentrálni, készülni kell arra, hogy a kellő időben és a kellő időtartamban hallgatni tudjon. Már 10-15 másodpercnyi szünet, csendben maradás is erőfeszítést igényel, főként a kezdő tanároktól. A hallgatással azonban sok minden kifejezhető, pl. egy kifejezetten nehéz témát megelőző néhány másodperces hatásszünettel a témának külön hangsúlyt adhatunk. Legyünk tehát türelmesek, hagyjunk kellő időt a tanulóknak a válaszaik megfogalmazására, s ezenközben ne feledkezzünk meg a hallgatásról!

80. ábra – „Az embernek gyakran koncentrálni kell, hogy hallgatni tudjon...” (Meyer, 1987 nyomán)

Földrajzot csinálni...

Tanulóink készítése az új ismeretek befogadására erősen függ attól, hogy meny-

nyire sikerül óránkban a tevékenység-központú, kutató, felfedező földrajztanítást megvalósítani. „Földrajzot tanulni jó, földrajzot csinálni még jobb!”, írja Kurt-Dietmar Schmidtke (1994). A jó földrajztanárnak kisugárzása van, ami mögött szakmai tudás, és az a biztos meggyőződés áll,

hogy az általunk tanított tárgy a világon a legérdekesebb.

Szeged, 2011 ősze
Farsang Andrea